

Hallitus 2.3.2021 (§ 11)

Eturistiriitatilanteita koskevat toimintaperiaatteet

Kevasta annetun lain (66/2016) 12 §:n mukaan Kevalla on oltava hallituksen hyväksymät kirjalliset toimintaperiaatteet eturistiriitojen tunnistamisessa ja ehkäisemisessä noudatettavista menettelytavoista. Lain perusteluissa (HE 21/2015 vp) todetaan, että kirjallisissa toimintaperiaatteissa olisi tarkoitus dokumentoida ja suunnitella ne kohtuulliset toimenpiteet, jotka on toteutettava Kevassa mahdollisesti esiintyvien esimerkiksi hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan, muuhun ylimpään johtoon kuuluvan henkilön taikka Kevan puolesta sijoituspäätöksiä tekevän tai valmistelevan henkilön ja Kevan välisten eturistiriitatilanteiden tunnistamiseksi ja ehkäisemiseksi. Vaikka lain perusteluissa viitataan vain edellä mainittuihin ryhmiin, koskevat nämä toimintaperiaatteet luottamushenkilöitä, Kevan johtoa ja muuta henkilöstöä.

Kevan toiminnassa mahdolliset eturistiriitatilanteet pyritään tunnistamaan ja ehkäisemään aktiivisesti muun muassa erilaisten organisatoristen ja hallinnollisten toimenpiteiden, kuten selkeiden tehtävä- ja vastuukuvausten avulla. Päätösten valmistelussa on tärkeää tunnistaa eturistiriita mahdollisimman varhain. Eturistiriitatilanteiden välttämiseen tähtäävien toimenpiteiden tavoitteena on varmistaa, että Kevan luottamushenkilöt, johto ja muu henkilöstö hoitavat tehtäviään rehellisesti ja lojaalisti ja toteuttavat Kevan toiminnan tarkoitusta. Toimenpiteet vaihtelevat sen mukaan, mistä asiasta ja päätöstilanteesta kulloinkin on kyse.

Kevan luottamushenkilöiden, johdon ja muun henkilöstön tulee toimia Kevan edun mukaisesti ja välttää eturistiriitoja. On tärkeää, että Kevan luottamushenkilöt, johto ja muu henkilöstö tunnistavat nämä ristiriitatilanteet ja tuovat ne esille, jotta voidaan vahvistaa luottamusta Kevan toimintaan. Nämä toimintaperiaatteet tarjoavat osaltaan työvälineen eturistiriitatilanteissa toimimiseen.

Luottamushenkilöillä tarkoitetaan tässä ohjeessa hallituksen jäseniä ja varajäseniä, valtuutettuja ja varavaltuutettuja. Kevan johdolla toimitusjohtajaa ja muita johtoryhmän jäseniä ja muulla henkilöstöllä Kevan palvelussuhteessa olevia.

Hankittavien palveluiden osalta tarkoituksenmukaisilla sopimusehdoilla on varmistettava, että palvelutuottajan henkilöstö ottaa huomioon Kevan edut sopimuskumppanina.

Luottamushenkilöitä ja henkilöstöä koskevat säännökset

Luottamushenkilöt

Valtuutettujen tehtävistä säädetään Keval 8 a§:ssä. Tehtävien hoitamisessa on otettava huomioon erityisesti Keval 2 §:n säännökset.

KevaL 9 §:n mukaan hallitus johtaa ja kehittää Kevan toimintaa sekä valvoo Kevan etua.

KevaL 16 §:n mukaan Kevan luottamushenkilöihin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuusta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Henkilöstö

Lojaliteettivelvollisuus on yleinen sopimusoikeudellinen periaate, josta ei tarvitse sopia erikseen. Kyse on korostuneesta velvollisuudesta ottaa vastapuolen intressejä, minkä vuoksi on pidättäydyttävä toimimasta tavalla, josta voi seurata toiselle osapuolelle vahinkoa. Työntekijän lojaliteettivelvollisuus perustuu työsopimuslain (55/2001) 3 luvun 1§:ään, jonka mukaan työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta henkilöltä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa.

Kevan viranhaltijoihin sovelletaan laki kunnallisista viranhaltijoista (304/2003). Viranhaltijan on toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. Viranhaltijan on toimittava lojaalisti työnjohtomääräysten sekä asianmukaisten säännösten ja määräysten mukaisesti. Tämän lisäksi virkasuhteessa on huomioitava virkavelvollisuus. Samalla tavoin kuin tavallisessa työsuhteessa, lojaliteettivelvollisuus on laajempi johtavien viranhaltijoiden kohdalla.

Toimitusjohtajaa viranhaltijana koskee myös KevaL 14 §, jonka mukaan toimitusjohtaja huolehtii KevaL 2 §:n mukaisten tehtävien toteutumisesta ja hoitaa muuta päivittäistä hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Erilaiset sivutoimet ja oma yritystoiminta ei saa johtaa ristiriitaan Kevan etujen kanssa.

Mitä tarkoitetaan eturistiriitatilanteella ja miten ne voidaan tunnistaa?

Eturistiriita tarkoittaa jännitettä Kevan luottamushenkilön, johtoon tai muuhun henkilöstöön kuuluvan henkilön tehtävien sekä päätöksenteon ja henkilökohtaisen edun välillä tilanteessa, jossa henkilökohtaisen elämän edut voivat sopimattomalla tavalla vaikuttaa työ- ja luottamustehtävien suorittamiseen. Eturistiriita vaarantaa sopimattomalla tavalla päätöksenteon tai sen valmistelun riippumattomuuden henkilökohtaisen edun tai sen tavoittelun vuoksi sekä heikentää Kevan toimintaa kohtaa tunnettua luottamusta.

Tosiasiallisessa eturistiriitatilanteessa on kyse esimerkiksi siitä, että luottamushenkilö, johtoon kuuluva tai henkilöstöön kuuluva henkilö osallistuu itseään tai läheistään koskevan asian käsittelyyn, jolloin hän yleensä on myös hallintolain mukaan esteellinen. Eturistiriitojen syinä voivat olla esimerkiksi taloudelliset edut tai henkilökohtaiset ystävyys- tai sukulaisuussuhteet.

Myös ne tilanteet, joissa työntekijän, viranhaltijan tai luottamushenkilön perheenjäsen tai muuten läheinen henkilö tai määräysvallassa oleva oikeushenkilö on jollain tavalla osallisena Kevaan liittyvässä asiassa ovat alttiita

eturistiriidoille. On mahdollista, että tilanteesta syntyy vaikutelma, että käsillä on eturistiriitatilanne, vaikka todellisuudessa näin ei olisi. Jo tällaisella vaikutelmalla voi olla negatiivinen vaikutus Kevan maineeseen ja toimintaan.

Miten eturistiritilanteet voidaan välttää?

Eturistiriitatilanteiden syntymistä voidaan estää organisointiin ja toimintakulttuuriin liittyvillä toimenpiteillä. Olennaista on luoda valmiuksia eturistiriitojen tunnistamiselle. Riskilähtöisesti ajateltuna eturistiriitatilanteita voi syntyä mm. julkisissa hankinnoissa, sisäisissä ja ulkoisissa rekrytoinneissa.

Eturistiriitojen sääntelyssä keskeisiä ovat hallintolain esteellisyysäännökset, työntekijän ja viranhaltijan sivutoimia koskeva ohjeistus, Kevan toimintaperiaatteet (Code of Conduct), hallintosäännössä noudatettavaksi hyväksytyt päätöksentekovaltuudet, laskujen ja tositteiden hyväksymisvaltuudet, KevaL 11 §:n tarkoittama luottamustehtäviä koskeva luettelo, sivutoimien ilmoittamisvelvollisuus, hankintojen sidonnaisuusohje, lähimpiin liiketoimia koskevan ohje (KevaL 13 §) sekä sisäpiiritiedon hallintaa ja hankintojen tekemistä Kevassa koskeva ohje (KevaL 28 – 31 §). Lahjojen tai muiden etujen vastaanottamisesta on Kevassa hyväksytty noudatettavaksi oma ohjeensa. Osa ohjeistuksesta koskee vain Kevan johtoa ja muuta henkilöstöä.

Tehtävien ja vastuiden eriyttämisellä, sisäisellä valvonnalla ja tarkoituksenmukaisilla päätöksentekovaltuuksilla voidaan ehkäistä eturistiriitojen syntymistä esimerkiksi hankinnoista päätettäessä ja henkilöstöasioissa. Eturistiriitatilanteiden tunnistaminen on kuitenkin viime kädessä jokaisen luottamus henkilön ja henkilöstöön kuuluvan henkilön vastuulla.

Eturistiriitojen syntyä ehkäistään myös mm. luottamushenkilöiden, johdon ja muun henkilöstön koulutuksella ja ohjeistuksella, rajoittamalla järjestelmien käyttövaltuuksia henkilöstön toimenkuvien mukaisesti ja noudattamalla tietoturvapoliittikkaa ja -ohjeistusta.

Mikäli julkisessa hankinnassa avustaa Kevan ulkopuolinen konsultti, sovitaan konsultin sidonnaisuuksien selvittämisestä tarvittaessa konsultointisopimuksessa. Toimitusjohtaja päättää hankintojen sidonnaisuuksien ilmoittamiseen liittyvästä ohjeesta.

Eturistiriitatilanteiden tunnistamisesta ja ehkäisystä järjestettävästä koulutuksesta on kerrottu tarkemmin näiden toimintaperiaatteiden kohdassa Tuki ja koulutus.

Esteellisyysden merkitys

Esteellisyysäännöksillä pyritään turvaamaan asioiden käsittelyn puolueettomuutta ja luottamusta päätöksenteon moitteettomuuteen. Mikäli henkilöllä on sellainen suhde viranomaisessa käsiteltävään asiaan tai asianosaisiin, että se vaarantaa hänen puolueettomuutensa, hän on esteellinen eli jäävi. Kevan päätöksenteossa noudatetaan hallintolain (6.6.2003/434, HL) 27 – 30 §:ien esteellisyyttä koskevia säännöksiä. Lain perusteluissa (HE 340/2014 vp) todetaan selvästi, että eturistiriitatilanteiden hallitsemiseksi asetettava velvollisuus olisi yhdenmukainen hallintolain esteellisyysäännösten tarkoituksen kanssa ja helpottaisi myös esteellisyystilanteiden havaitsemista ja

ratkaisemista. Myös eturistiriitatilanteiden hallintaan tarkoitettuja periaatteita tarvitaan, koska hallintolain esteellisyysääntely ei aseta erityisiä velvoitteita esteellisyys tilanteiden ennaltaehkäisyyn tai tunnistamiseen.

Esteellinen henkilö ei saa osallistua hallintoasian käsittelyyn. Käsittelyllä tarkoitetaan kaikkia sellaisia hallintomenettelyssä suoritettavia toimia, jotka voivat jollakin tavoin vaikuttaa asiassa tehtävän päätöksen sisältöön. Kevassa esteellisyys on otettava huomioon erityisesti eläkeasioiden käsittelyssä sekä hallituksen ja valtuutettujen päätöksenteossa.

Esteellisyys koskee kaikkia asian käsittelyvaiheita valmistelun alusta täytäntöönpanoon asti. Esteellinen henkilö ei saa esitellä tai valmistella käsiteltävää asiaa, eikä osallistua päätöksentekoon toimielimen jäsenenä. Hän ei myöskään saa hoitaa päätöksen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Myös esimerkiksi toimielimen sihteerinä tai pöytäkirjanpitäjänä toimiminen on oikeuskäytännön mukaan asian käsittelyä, johon esteellinen henkilö ei saa osallistua. Esteellinen henkilö ei saa pyytää asian viranomaiskäsittelyyn liittyviä lausuntoja, kuulla asianosaisia eikä hankkia muutenkaan asian ratkaisuun mahdollisesti vaikuttavaa selvitystä viranomaisen puolesta.

Esteellisyyteen liittyvä käsittelykielto ei koske puhtaasti teknisiä toimia, kuten diaariointia, puhtaaksikirjoitusta tai kopiointia. Esteellinenkin henkilö voi siis suorittaa tällaisia toimia ilman, että asiassa tehtävä päätös syntyi virheellisessä järjestyksessä.

Merkitystä on erityisesti sillä, voiko ulkopuoliselle syntyä perusteita epäillä luottamushenkilön, johtoon tai henkilöstöön kuuluvan henkilön puolueettomuutta ja menettelyn puolueettomuuden edellytyksiä. Merkitystä ei ole sillä, onko puolueettomuus todellisuudessa vaarantunut ja mikä henkilön oma käsitys asiasta on, vaan sillä, että puolueettomuus on objektiivisesti ajatellen saattanut vaarantua.

Tuki ja koulutus

Kevassa järjestetään eturistiriitatilanteiden tunnistamiseen ja hallintaan liittyvää koulutusta säännöllisesti. Kevan compliance officer neuvoo asiantuntijana eturistiriitatilanteiden hallintaan liittyvissä asioissa Kevan luottamushenkilöitä, johtoa ja muuta henkilöstöä.

Raportointi

Compliance raportoi eturistiriitojen käsittelystä ja tehdyistä toimenpiteistä hallituksen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunnalle.

Arviointi

Hallituksen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta arvioi vuosittain toimintaperiaatteiden ajantasaisuutta compliancen raportoinnin yhteydessä.

Tämä ohje kumoaa hallituksen 3.9.2015 (§ 15) hyväksymän ohjeen.